

Tárkányi István

Perotti és az unitáriusok

Rövid közleményem tárgya egy 1736-os unitárius zsinati jegyzőkönyvben szereplő idézet. Az idézett szerző – Nicollò Perotti¹ – több mint kétszáz évvel korábban élt itáliai tudós, akinek munkái erdélyi írástudókra is hatottak. A paleográfiai szeminárium során került a kezembe az az 1736-ban kezdett protocollum, amelyben az erdélyi unitárius egyház zsinati végzéseit megörökítették. A címdalon a következőket olvassuk:

PROTOCOLLV
Anno 1736
CONFECTVM et ANNO 1737
SANCTO GENERALI
CONSISTORIO
UNITARIORVM
CLAUDIOPOLIM

¹ Nicollò PEROTTI (Sassoferrato, 1429–1480) itáliai humanista, Vittorino da Feltre és Guarino tanítványa. Élete során több egyházi tisztséget is betöltött (Siponito érseke; Viterbo, Spoleto, Perugia pápai kormányzója). Rómában írta meg első művét (*Rudimenta grammatices*). Perugiából visszavonult szülővárosába, ahol megírta magnum opusát (*Cornu copiae*). Ld.: Craig KALLENDORF, „Niccolò Perotti”, <http://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780195399301/obo-9780195399301-0354.xml>, megnyitva: 2019. március 21. Perotti fő műve az első modern latin tankönyvek egyike. A szerző Frederico da Montefeltro zsoldosvezérnek [condottiere] dedikálta munkáját. A műre úgy is tekinthetünk, mint a klasszikus világ enciklopédiájára, hiszen valóságos tára a nyelvi, történelmi és művelődési ismereteknek. Vö. „Cornucopiae Linguae Latinae”, Europeana Collections, https://www.europeana.eu/portal/en/record/9200476/Home_RenderThumb_63.html, megnyitva: 2019. március 28. Perotti művei alapján készítette John Anwykyl is latin nyelvtankönyvét. Vö. „Perrotti, Niccolò”, Encyclopaedia of Literature, <https://arounddate.com/perotti-niccolo-1429-1480/>, megnyitva: 2019. március 29.

congregato
repraesentata

ennek verzóján pedig:

Protocollum πρωτοκολλον, est liber, in quo publica acta perscribuntur.²

Perottus³: [et] Protocollum[,] quasi prima concinnatio[:] est. Est enim proprie Protocollum quod breviter et succinte notatur a tabellione, ut extendi deinde, atque absolvi possit, κολλα [Graece] gluten⁴ tanquam⁵ dicas ex πρωτοκολλα qua codices glutinari solent.⁶

Aliis sic protocollum, est abbreviata scriptura, de aliquo, et dicitur a protos, quod est primum, et collum, quia in collis chartarum primo loco fiebat talis scriptura, et postea habebatur pro exemplari. Eadem et scheda[...].⁷ NB: Protocolum πρωτοκολλον, est primum membrum chartae.⁸

E pársoros idézet forrását keresve elkalandozhattam a hajdani Kolozsvárról Itáliáig s vissza, meríthettem abból a 15. századi forrásból, amelyből elődeink is merítettek. Abban reménykedem, hogy a kevésbé ismert szerzőt, Perottit a ma teológiát hallgató diákok számára érdekessé tehetem.⁹

² Protocollum (gör.: πρωτοκολλον): egybefűzött, nyilvános iratokat tartalmazó [jegyző]könyv.

³ A Perottitól átvett szöveg jegyzőkönyvből hiányzó szavait, írásjeleit szögletes zárójelben közöltem. Vö. Nicolao PEROTTO, *CORNIV COPIAE* (Basileae, MDXXXVI.), 423. p., 40–50. sor, https://play.google.com/books/reader?id=g7qqXiIXT5gC&hl=en_GB&pg=GBS.PA29, megnyitva: 2019. március 28.

⁴ Itt ér véget a Perotti-idézet.

Az unitáriusok egykori könyvtárában nem volt meg Perotti műve. A Román Akadémia kolozsvári könyvtárában megtalálható egy 1513-as példány, ez a Katolikus Líceumból került a könyvtár tulajdonába. Vö. PEROTTUS Nicolaus, *Cornucopiae* (Venetiis, In aedibus Aldi, et Andreae Soceti, 1513), 420. p., 30–40. sor. Könyvtári jelzete: C55750.

⁵ A jegyzőkönyvben szereplő idézet modern kiadását lásd: Nicolai Perotti, *CORNIV COPIAE, seu linguae Latinae commentarii III*, Edidit Jean-Louis CHARLET (Istituto Internazionale di Studi Piceni, Sassoferrato, 1993), 145. p., <http://www.repertoriumpomponianum.it/textus/Perottus,%20Cornu%20copiae%20ed%20Sassoferratis%203.pdf>, megnyitva: 2019. március 21.

⁶ Perottus szerint: protokoll, egyfajta piszkozat. A szó szoros értelmében ugyanis azt nevezzük protocollumnak, amit a jegyző röviden és vázlatosan jegyzetel, hogy aztán ezt kibővítsé és véglegesítse. Görögül a κολλα azonban ragasztót/nyvet jelent, ez pedig kapcsolatba hozható a kódexek előállításának egyik munkafázisával, az *enyvezéssel*.

⁷ Más értelmezések szerint a protocollum egy valaki által rövidített írás, és a protos (első), illetve collum (rövid összegzés) szavakból származik: a könyvek első oldalára ilyen összegző jellegű írás került, amely aztán később mintaként szolgált.

⁸ Megjegyzés: protocollum, gör. πρωτοκολλον, a papirusz első darabja.

⁹ Köszönet a fordításért Adorjáni Máriának és dr. Buzogány Dezsőnek.